

אלו הן הלוקין פרק שלישי מכות

כד.

עין משפט
נר מצוה

א [מיי] פ"ה מהל' דשות
ה"לס יג:
קלו ב מיי פ"ב מהל'
מלכס ה':
ג [מיי] פ"ה מהל' מנה
ה"לכ' טוש"ט י"ד ס' קנט
סעיף א:
ד מיי פ"ו מהל' דשות
ה"ל'ס פ"ג מהל' מונל ה"ל:
טוש"ט ח"מ ס' טכ סעיף
לט:
קלו ה מיי פ"ט מהל'
ה"לס פ"ה מהל' ס' טוש"ט
כא סמג לוחין קט טוש"ט
ה"לס ס' כה סעיף א:

[א] (הויתו ת, ט) [ב] (מנעת
כג, א) [ג] (צ"צ פת,
ד) [ד] (סנהדרין פ"א, ט) [ה] (ס
מ, ו) [ז] (ממונות ט"ב, א:
ז) [ח] (צ"ב"ג, ט) [ט] (מנעת
י, א) [י] (סנהדרין פ"א, ט) [יא] (ס
א"ל ר"ע א"ל מעתה אל
חטמאו בכל א"ה,
ובכולו אין כ"ה,
ס) [כ] (ממונות ק"ה,
ט) [כ"א] (צ"ב"ג, ט) [כ"ב] (סנה:
מט, ט) [כ"ג] (ג"ו, טס,
ט) [כ"ד] (נב"י וב"שלה, ט) [כ"ה] (נב"י
ואתימא רב אשי, ט) [כ"ו] (נב"י
מפסילום, ק) [כ"ז] (נב"י:
גרים, ט) [כ"ח] (נב"י לג
ט) [כ"ט] (מטהלס סכ, ט) [ל] (נב"י
שמעון, א) [ל"א] (נב"י יתרו
ס) [ל"ב] (פסח טו, ט) [ל"ג] (נב"י
ט, ט) [ל"ד] (ממונות ט"ז, ט)
ט) [ל"ה] (ס"א טומוה, א) [ל"ו] (קלה:
ז) [ל"ז] (מנכ"ל ש"ך לפ"ג, ט)
ט) [ל"ח] (ט) [ל"ט] (מ"ה ט"ג

תורה אור השלם

1. (א) מזורם לָדוּד יוֹ יוֹ
מי יַגִּיר בְּאַהֲלָךְ מי ישָׁבֵן
בְּהַר קֶדְשֵׁךְ: (ב) הַחֹלֵץ
תַּמִּים וּפְלֵג יֶעֱדֵךְ וְדַבֵּר
אִמַּת בְּלַבְּבוֹ: (ג) לֹא
רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ לֵאמֹר עָשִׂה
לְרַעְוִי רַחֲמֵי וְרַחֲמֵי לֹא
נֶשְׂאָה עַל קִרְבּוֹ: (ד) בְּגֹדֹה
בְּעֵינַי נִמְאָה וְאֵת יְרֵאִי יוֹ
יִכְבַּד וְשָׁבַע לְרַעְוִי וְלֹא
יִמְרוּ: (ה) כִּפְפֹה לֹא נָתַן
בְּנִשְׁךְ וְשׁוּחַד עַל נֶקֶץ לֹא
לָקַח עֹשֵׂה אֱלֹהִים לֹא יִמְנוֹ
לְעֹלָם: תְּהִלִּים טו
2. יוֹדֵה אַבְרָם בֶּן
תִּשְׁעִים שָׁנָה וְחִשְׁבֵהוּ
שְׁנִים וְרֵאָה יוֹ אֵל אַבְרָם
וַיִּזְכְּרוּ אֵלָיו אֲנִי אֵל
שְׂדֵי הַתְּהִלָּךְ לִפְנֵי יְהוָה
תַּמִּים: בְּרַאשִׁית יוֹ א
3. אוֹלֵי יִמְשֵׁנוּ אָבִי
וְהִיִּיתִי בְּעֵינַי כַּמַּתְעַתֵּעַ
וְהַבְּאִיתִי לְעֵלְי קְלָלָה וְלֹא
בִּרְבָּהּ: בְּרַאשִׁית כו ז כי
4. אֵל חֲטַמְּאוּ בְּכֹל אֵלֶּה
כִּי בְּכֹל אֵלֶּה נִמְאָה
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אֲנִי מִשְׁלַח
מִפְּרִיָבֵיךְ: וַיִּקְרַא יוֹ כו
5. הַחֹץ יִצְדֹקֶת וְדַבֵּר
מִשְׁפָּרִים מֵאַשׁ בְּצַעַע
מַעֲשֵׂקוֹת נַעַר כְּפָוּי
מִתְּחַבֵּר שְׂחֵד אֶטֶם אֲנִי
מִשְׁמֹעַ דַּמִּים וְעֵצִים
עֵינָיו מֵרֵאוֹת בָּרֶעַךְ:
יִשְׁעֵיהוּ לֹג טו
6. כִּי יְדַעְתִּיו לִמְעַן
אֲשֶׁר יַצְוֶה אֶת בְּנֵי
וְאֵת עַשְׂוֹת מִשְׁפָּט וְאֶהְבֵת
דָּרָךְ יוֹ לְעַשְׂוֹת צֶדֶקָה
וַיִּשְׁפַּט לִמְעַן הֵבִיא יוֹ
עַל אַבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר
דָּבַר עֲלָיו: בְּרַאשִׁית יח יט
7. הוּא מְרֻומֵים יִשְׁבֵן
מִצְדוֹת מֵלֵעִים מִשְׁגַּבּוֹ
לְחַמּוֹ נֶחֱטָם יִמְיִי נְאֻמֵּי: יוֹ
יִשְׁעֵיהוּ לֹג טז
8. הַגִּיד לָךְ אִדָּם מַה
וַיִּמָּה יוֹ יוֹדֵשׁ מִכָּךְ יוֹ
טא עַשְׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת
חֶסֶד וְהַצְנַע לִכֶּת עִם
אֲבָלְתָּי: ימיכה ו ח
9. בַּה אָמַר יוֹ
שְׁמָרוּ מִשְׁפָּט וְעֶשׂוּ:
צִדָקָה כִּי קְרֹבֶה יִשְׁעֵיהוּ
לְבָּא וְצִדָקְתִּי לְהַלְלוֹתִי:
יִשְׁעֵיהוּ נו א
10. כִּי בַה אָמַר יוֹ
לְבִית יִשְׂרָאֵל דְּרִישׁוּנִי
וְחָזִי: עֲמוּס ד ה
11. הַבָּה עֲפֹלָה לֹא
יִשְׁקַח נֶפְשׁוֹ בּוֹ יִצְדִיק
בְּאִמְרוֹתָיו יִתְהַיֵּה:
בְּחִבּוּק ב ד
12. וַיִּשְׁבֵן יִשְׂרָאֵל בְּטַח
בְּרַךְ עַיִן יְעִקֹב אֵל אֶרֶץ
דָּגָן וְחִיטֵי אֶרֶץ שְׂעִמִי
וַיַּעֲרֹפֵל: רַבִּים לֹג כז
13. וְאֹמַר אַדְבָּי יוֹ יְהוָה
אֵל מִי יִקְרָא יְעִקֹב בִּי קָטָן
הוּא: עֲמוּס ז ה
14. נָתַתְּ לִי עַל זֹאת לֹא
תִּהְיֶה אִמֶּךָ יוֹ: עֲמוּס ז ג
15. וּבְגָיִים הִתָּם לֹא
תִּרְגַּע וְלֹא תִהְיֶה מִנְחָת
לְכַף רַגְלְךָ וְגַתּוֹ יוֹ יוֹ שֵׁם
לֹב רָגַל וְכַלְיוֹן עֵינַיִם
וְדַבְּבוּן נֶפְשׁוֹ:
דִּבְרִים כח טה
16. בַּה אָמַר יוֹ מִצָּדִק חֶן
בְּמִדְבָּר עִם שְׂרֵדֵי חַרְבַּי
17. הַן כָּל תִּפְשֹׁתָי לִי תַּחַךְ בְּנַפְשׁ
וְהָאֵב בְּנַפְשׁ הַבֵּן לִי תַּחַךְ הַנֶּפֶשׁ הַחַטְאֵת הִיא תְּמוּנָה יִחוּקָל יוֹ ד
18. הֵן כָּל תְּפִשְׁתָּי לִי תַּחַךְ בְּנַפְשׁ
וְהָאֵב בְּנַפְשׁ הַבֵּן לִי תַּחַךְ הַנֶּפֶשׁ הַחַטְאֵת הִיא תְּמוּנָה יִחוּקָל יוֹ ד
19. וְאַבְרָהָם בְּגָיִים וְאַבְלָה אֶתְכֶם אֶרֶץ אֵיבִיבֵיכֶם: יוֹקָל כו לח
20. וְהָיָה בְּיוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׂוּפָר גְּדוֹל וְבָא יוֹקָבֵים בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר וְהַתְּהַרְדִּים
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירִשְׁלָיִם: יִשְׁעֵיהוּ כו יג
21. תְּעִיתִי כִּשְׂה אַבִּד בְּקַשׁ עֲבָדְךָ בִּי מִצְדוֹתֶיךָ לֹא שְׁכַחְתִּי: תְּהִלִּים קט כז

זה דבר גנאי ושותק וימינו דמים לשון שתיקה: **גון רבי אלעזר רבי שמעון** וזה שותק את הפועלים (ב"מ דף דף פד:) דנפק רישא מלודניה ואיתחיי ליתמיה בצלמא ואמר לה האי דשמעית צוילתא דלורצא מרבנן ולא מחאי דמעצמי לי אלמא צויוו הוה רגיל לדקדק צבך ולפיכך הקפיד הקצ"ה עליו על אומרו הפעם שלף מימיה: **זו הולאס המס והכנסת הגולה**. דכתיב צה ללכת **צה ישעיה בן אמוץ**. כל שעה דורות של מטה היו מתמעטין: **חול נא**. אותה צרכה שאמר משה וישכון ישראל צטח דדד עיין יעקב כלומר אימתי ישכון ישראל צטח כשהיו לדיקים עינין יעקב: **מי יקום יעקב** מי יוכל להיות חסיד יעקב כי קטן הוא קטנים הם הטהוים שהיו לדיקים יעקב:

מכאן ואילך מפרוש רבינו גרסום הנוך להרציעו ישראל שהיה להם מנוחה בגלותן: **צפופר גדול וגו'**. וצלו האובדים צבצח מלמד שלף יהוה הצדיק צין העובדי כוכבים: **לא צריה המבקש**. ומנלל לאחרי זמן: **לא צריה קשוטין ודלועין**. שאוכלים מקצתם ומקצתם אין אוכלין: **מפלטיטו**. צית של רומי: **ומה לעוברי לרונו כך**. שמתמחים לעבדות כוכבים שלהם יושבים דשקט ושלוה ישראל שעושו לרונו על אחת כמה וכמה שישלם להם שכר טווב: **קרעו גדיהם**. לדעונו לעבד הכי: **והלף אוריז במקדש ראשון היה**. ככתוב צספר מלכס יו: **זכריה**. מנציחם אמרונים היה שהיה במקדש שני: **סלה סמכונ נוצאטו של זכריה** נצבאטו של אוריז. כלומר שפורענות שינצי אוריז שהאמר ירושלים לעיים תמיה והכר הצית לצנות יערן ונקיים כמו כן עתיד להמקיים דברי ניוחמים של זכריה שיצנה צית המקדש צמהרה צימינו אמון סלה:

הדרן עלך אלו הן הלוקין וסליקא לה מסכת מכות

נוער כפוי מתחבר בשוחד אוטם אונו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע הולך צדקות זה אברהם אבינו דכתיב כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו' ודובר מישרים יזה שאינו מקניט פני חבריו ברבים מואם בבצע מעשקות כגון ר' ישמעאל בן אלישע נוער כפוי מתמוך בשוחד כגון ר' ישמעאל בר' יוסי אוטם אונו משמוע דמים (ס) דלא שמע צוילתא דצורכא מרבנן ושתיק כגון ר' אבא ברבי שמעון ועוצם עיניו מראות ברע דכרבי חייא בר אבא (ט) דאמר ר' חייא בר אבא יזה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה וכתבי 'הוא מרומים ישכון [וגו'] בא מיכה והעמידן על שלש דכתיב *הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם (ה') אלהיך עשות משפט זה הדין אהבת חסד זה נמילות חסדים והצנע לכת זה הוצאת המת והכנסת כלה (ה') והלא דברים קל וחומר ומה דברים שאין דרכן לעשותן בצנעא אמרה תורה והצנע לכת דברים שדרכן לעשותן בצנעא על אחת כמה וכמה חוזר ישעיהו והעמידן על שתיים שנאמר *כה אמר ה' שמורו משפט ועשו צדקה בא עמוס והעמידן על אחת שנאמר *כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו מתקופי לה רב נחמן בר יצחק אימא דרשוני בכל התורה כולה אלא בא חכוק והעמידן על אחת שנאמר *וצדיק כאמונתו יחיה אמר ר' יוסי בר הנינא ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל באו ארבעה נביאים וביטלום משה אמר *וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב בא עמוס וביטלה [שנאמר] *חלל לא מי יקום יעקב וגו' וכתבי *ניחם ה' על זאת [וגו'] משה אמר *ובגוים ההם לא תרגיע בא ירמיה (י) ואמר *הלוך להרגיעו ישראל משה אמר *פוקד עון אבות על בנים בא יחזקאל וביטלה *הנפש החוטאת היא תמות משה אמר *ואבדתם בגוים בא ישעיהו (י) ואמר *והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' אמר רב מסתפינא מהאי קרא ואבדתם בגוים מתקופי לה רב פפא *דלמא כאבידה המתבקשת דכתיב *תעיתי כשה אובד בקש עבדך אלא מסיפא [דקרא] *ואכלה אתכם ארץ אויביכם מתקופי לה מר זוטרא *דלמא כאכילת קישואין ודילועין וכבר היה ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך ושמעו קול המונה של רומי *מפלטה [ברחוק] מאה ועשרים מיל והתחילו בוכין ורבי עקיבא משחק אמרו לו מפני מה אתה משחק אמר להם ואתם מפני מה אתם בוכים אמרו לו הללו *כושיים שמשתחוים לעצבים ומקטרים לעבודת כוכבים יושבין בטח והשקט ואנו בית הרום רגלי אלהינו שרוף באש

שית מאה וחד סרי הוי **אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה** שמענום (סימן דמשמ"ק ס"ק): בא דוד והעמידן על אחת עשרה דכתיב *מזמור לדוד [ה'] מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו נבזה בעיניו נמאם ואת יראי ה' יכבד נשבע להרע ולא ימיר כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם הולך תמים זה אברהם דכתיב *התהלך לפני ה' והיה תמים **פועל צדק כגון אבא חלקיהו** ודובר אמת בלבבו כגון רב ספרא לא רגל על לשונו זה יעקב אבינו דכתיב *אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע לא עשה לרעהו רעה (ס) שלא יירד לאמונות חבירו וחרפה לא נשא על קרובו זה המקרב את קרוביו (ס) נבזה בעיניו נמאם זה חזקיהו המלך שגירר עצמות אביו במטה של חבלים ואת *יראי ה' יכבד זה יהושפט מלך יהודה שבשעה שהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו (ס) (אבי אבי) רבי רבי מרי מרי נשבע להרע ולא ימיר כר' יוחנן *דא"ר יוחנן אהא בתענית עד שאבא לביתי כספו לא נתן בנשך (ס) אפילו ברבית עובד כוכבים ושוחד על נקי לא לקח כגון ר' ישמעאל בר' יוסי כתיב עושה אלה לא ימוט לעולם (ס) כשהיה ר"ג מוגיע למקרא הזה היה בוכה אמר מאן דעביד להו לכולהו הוא דהו ימוט הא חדא מינייהו ימוט (ס) אמרו ליה מי כתיב עושה כל אלה עושה אלה כתיב אפילו בחדא מינייהו דאי לא תימא הכי כתיב קרא אחרינא *אל חטמאו בכל אלה התם נמי הנוגע בכל אלה הוא דמטמא בחדא מינייהו לא אלא לאו באחת מכל אלה הכא נמי באחת מכל אלו בא ישעיהו והעמידן על שש דכתיב *הולך צדקות ודובר מישרים מואם בבצע מעשקות

גמ' שלא יירד לאמונות חבירו. עיין צ"ב דף כ ע"א: וסנהדרין דף פא ע"א: כשבס"פ ברבית עובר כוכבים כדאיתא בנב"י ל' ק"י: ומהר"א נא נשא על קרובו. לא סבל חרפת קרובו: נכזה בעיניו נמאם. הנמאס להקצ"ה נכזה הוא בעיניו של אדם זה חזקיהו שצננה היה בעיניו אציו שנתאס צעזערת כוכבים: שגיררו **מטמא של חבלים**. גמרא ה"א (ס) ולא קרא: (וקורא לו רבי רבי): ואפילו **לעובד כוכבים**. כדי שלא ישמך ויצא להלוות לישראל צריבת: **שוחד על נקי לא לקח**. אפילו שוחד שהיה ראוי ליקח: **כגון ר' ישמעאל צרינו יוסי**. שהיה ארסק מציא לו משלו [קודם זמן] ולא רעה ליקח כדי להיות לו דייקן: **בצע מעשקות**. שלא רעה ליעול לעצמו ראשית הגז שהביא לו אדם אחד שצא לדון לפניו אל"ג דהוה כהן רבי ישמעאל בן אלישע משום דלמינא נאילו עושין להון שהיה רגיל זה ליתן לו ממנותיו: **אונס אונם משמוע דמים**. אונם (ס) תמונה וקטומה דכדכ זה שלא ישמע

גליון הש"ס

גמ' שלא יירד לאמונות חבירו. עיין צ"ב דף כ ע"א: וסנהדרין דף פא ע"א: כשבס"פ ברבית עובר כוכבים כדאיתא בנב"י ל' ק"י: ומהר"א נא נשא על קרובו. לא סבל חרפת קרובו: נכזה בעיניו נמאם. הנמאס להקצ"ה נכזה הוא בעיניו של אדם זה חזקיהו שצננה היה בעיניו אציו שנתאס צעזערת כוכבים: שגיררו מטמא של חבלים. גמרא ה"א (ס) ולא קרא: (וקורא לו רבי רבי): ואפילו לעובד כוכבים. כדי שלא ישמך ויצא להלוות לישראל צריבת: שוחד על נקי לא לקח. אפילו שוחד שהיה ראוי ליקח: כגון ר' ישמעאל צרינו יוסי. שהיה ארסק מציא לו משלו [קודם זמן] ולא רעה ליקח כדי להיות לו דייקן: בבצע מעשקות. שלא רעה ליעול לעצמו ראשית הגז שהביא לו אדם אחד שצא לדון לפניו אל"ג דהוה כהן רבי ישמעאל בן אלישע משום דלמינא נאילו עושין להון שהיה רגיל זה ליתן לו ממנותיו: אונס אונם משמוע דמים. אונם (ס) תמונה וקטומה דכדכ זה שלא ישמע

הגהות הב"ח

(א) מביא משמוע דמים כגון ר"א בר' שמעון דלא שמע צוילתא דלורצא מרבנן:

מוסף רש"י

במטה של חבלים. דרך ציון מפי עניי אכזי רעע וצויה לעיני אכזי כדי שתיסירו האחרים ולכבוד עמו לא תח, ומפני כבוד אל נמי לכה לתימה, דנאיש עניין כמי, בשעה משעה ענינו נכזה בעיניו הוא נמאס מתמיה וממאם צפני עמו, שלא חס לצדוד במקום קידוש הסס (סנהדרין יח). אהא בתענית עד שאבא לביתי. פממיס שהיה אומר אהא כמעט כי (תענית יב). שאינו מסתכל כשהוא הולך על שפת הנהר (דשב"ס ב"ב יח). הוצאת המת והכנסת כלה. דכתיב צה ללכת אל בית משה אל בית מלכת אל בית משה (קהלת ז) אף חס נביך הגנוע. לפטר (צ"ל לפטר) במדה מה ולשתמי במדה נהא ולא להשמי קלות ראש בעצמו, וירא חס צריך לצנוע להוצאת מת עני או להכנסת כלה ענייה יעשה צננעא, ולא ליימא קמי מתן ללא ירע דעמי ק, וכן מפרש בשאלמות דרב אחאי (סוכה יח). דברים שדרכן לעשותן בצנעא. כגון צדקה נתינת לפני כבוד שמים, כרך להודיע לטוב אדם, מה שאין כן במת וככלה לפי שאלתה מתעסקין כסן וודעין היחלה מעל מי (סס).